

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MA’MUN UNIVERSITETI**

**“ZAMONAVIY FAN SOHALARIDA SHAXS MUAMMOLARI”
mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2025-yil 15- mart**

TOSHKENT – 2025

Tahririyat hay'ati: A.O.Nurjonov, E.M.Xudoynazarov,
D.A.Urazbayeva, M.B.Kalandarova, B.B. Nurullayeva,
N.R.Jumaniyozova, X.A.Kasimova, D.Sh.Avazyazova,
N.T.Matchanova.

Ma'sul muharrir: DSc., prof. D.A. Urazbayeva.

Taqrizchilar: ps.f.d., prof. Z.T.Nishonova, ps.f.d., prof.
A.M.Nazarov, ps.f. n., dots. B.B. Nurullayeva.

“Zamonaviy fan sohalarida shaxs muammolari” mavzusidagi xalqaro ilmiy konferensiyaning maqsadi bugungi kunda jamiyatimizda turli sohalaridagi mavjud muammolarning psixologik tahlili, psixodiagnostikasi, psixokorreksiya va psixoprofilaktikasini amaliy imkoniyatlarini aniqlash hamda ularni bartaraf qilishning chora-tadbirlarini ishlab chiqishdan iboratdir.

Konferensiya sho'balari doirasida antropologik psixologiya, akmeologiya, muloqot psixologiyasi, tibbiy psixologiya, rivojlanish psixologiyasi, yuridik psixologiya, surdopsixologiya, tiflopsixologiya, logopediya, inqirozli va xavfli vaziyatlar psixologiyasi, stress psixologiyasi, pedagogik psixologiya, o'qituvchi psixologiyasi, savdo-sotiq psixologiyasi, ommaviy axborot psixologiyasi, xulq-atvor psixologiyasi, din psixologiyasi sohalariga bag'ishlangan ilmiy-amaliy tadqiqot natijalari aks etgan.

Ushbu konferensiya to'plami mazkur yo'nalishda ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o'qituvchilar, ilmiy tadqiqotchilar, talaba va magistrantlar uchun foydali bo'ladi, deb hisoblaymiz.

Mazkur to'plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlar sanasining to'g'riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o'zlari ma'suldirlar.

Konferensiya o'tkazilishi O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 27 dekabrda 490-sonli buyrug'i bilan ma'qullangan.

Ushbu konferensiyasi materiallari Ma'mun universitetining 2025-yil 1- martdagi 7-sonli qarori bilan nashrga tavsiya qilindi.

to'g'risidagi" Qarori, 18-noyabr 2018-yil.

5. Rahmatullayeva M. "O'smirlarda sinfdan tashqari ishlar jarayonida tabiat estetikasiga qiziqishlarini shakllantirish": Ped. fanl. nomz. ... diss. avtoref. - T., O'zPFITI, 2005-y. - 20 b.

6. Jabborov A.H. "O'zbekiston bastakorlari va musiqashunoslari", ma'lumotnoma, to'ldirilgan 2-nashr, "Yangi asr avlodi", -T., 2015-y. - 408 b.

7. Халилов Ф.Н. "Дидактические основы инструментально – исполнительской подготовки будущих учителей музыки": Диссер. на соис. док. пед. наук. - Т.: ТГУ им. Низами, 2005 г. -274 с.

8. Халилов Ф.Н. "Активизация процесса музыкально-эстетического воспитания учащихся молодёжи средствами игры на баяне": Дисс. ... канд. пед. наук. - Т., 1991 г. - 130 с.

9. Raximov R. Requirements Of The National Moral And Aesthetic Education Of Pupils. // Academia An international multidisciplinary research journal. India. Vol. 11, Issue 9, September 2021-y. -P. 853-856.

10. Jabborov A., Begmatov S., Azamova M. O'zbek musiqasi tarixi. Darslik. -T.: «Fan va texnologiya», 2018-y., - 204 b.

INTELLEKTUAL TIZIMLAR VOSITASIDA TA'LIM JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Abdullayev Botir Baxtiyor o'g'li
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
TKTI Yangiyer filiali "Umumiy fanlar va jismoniy tarbiya"
kafedrası mudiri

Zamonaviy ta'lim tizimida intellektual tizimlardan foydalanish ta'lim jarayonini takomillashtirish va samaradorligini oshirishda muhim omillardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarni joriy etishni talab etmoqda. Xususan, sun'iy intellekt va intellektual tizimlar yordamida ta'lim jarayonini avtomatlashtirish, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'limni moslashtirish imkoniyatlari kengaymoqda. Ushbu holat ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning bilish faoliyatini rag'batlantirish va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot muammosi sifatida ta'lim jarayonida intellektual tizimlardan samarali foydalanish usullari va ularning pedagogik asoslarini aniqlash masalasi ko'tariladi. An'anaviy ta'lim metodlarining ayrim kamchiliklari, jumladan, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini yetarlicha hisobga olmaslik, bilimlarni baholash va tahlil qilish jarayonining subyektivligi, o'quv jarayonini avtomatlashtirish darajasining pastligi kabi muammolar ta'limda innovatsion texnologiyalarni joriy etish zarurligini taqozo etadi. Shu sababli, intellektual tizimlardan foydalanish orqali ta'lim jarayonini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi – ta'lim jarayonida intellektual tizimlardan foydalanishning pedagogik asoslarini ilmiy jihatdan asoslash, ularning ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rnini aniqlash va metodik tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Mazkur maqsadga erishish uchun intellektual tizimlarning ta'lim jarayonidagi imkoniyatlari, ularning funksional xususiyatlari va o'quvchilarning bilish faoliyatiga ta'siri o'rganiladi.

Tadqiqot mavzusining tanlanish asosiga global ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning keng joriy etilayotgani va sun'iy intellekt asosida ishlaydigan ta'lim tizimlariga bo'lgan ehtiyojning ortib borayotgani xizmat qiladi. Bugungi kunda AQSh, Xitoy, Janubiy Koreya, Yevropa mamlakatlari kabi rivojlangan davlatlarda intellektual tizimlardan ta'lim jarayonida keng foydalanilmoqda. Xususan, adaptiv ta'lim platformalari, avtomatlashtirilgan baholash tizimlari, virtual o'quv muhitlari va chat-bot texnologiyalari keng qo'llanilmoqda. MDH davlatlari orasida Rossiya va Qozog'iston ta'lim tizimida sun'iy intellekt asosidagi dasturlarni joriy etish bo'yicha izchil ishlar olib bormoqda.

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundaki, u intellektual tizimlarning ta'lim jarayoniga ta'sirini nazariy va amaliy jihatdan o'rganib, ularning pedagogik asoslarini aniqlashga qaratilgan. Shuningdek, intellektual tizimlarning ta'lim samaradorligiga ta'sirini o'rganish va ularni ta'lim jarayoniga joriy etish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati esa intellektual tizimlardan foydalanish orqali o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'limni moslashtirish, bilimlarni baholash va tahlil qilish jarayonini avtomatlashtirish, ta'lim samaradorligini oshirish imkoniyatlarini taqdim etishdan iborat. Tadqiqot natijalari asosida ishlab

chiqilgan metodik tavsiyalar o'qituvchilar, ta'lim muassasalari va ta'lim jarayonini boshqarish tizimlari tomonidan amaliyotda qo'llanilishi mumkin.

Shunday qilib, intellektual tizimlardan foydalanish ta'lim jarayonini takomillashtirishda samarali vosita bo'lib, ta'lim sifatini oshirish, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni joriy etish va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Mazkur tadqiqot ushbu yo'nalishda ilmiy va amaliy asoslarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Intellektual tizimlardan foydalanish orqali ta'lim jarayonini takomillashtirish masalasi bugungi kunda xalqaro va mahalliy ilmiy doiralarda keng muhokama qilinayotgan dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Ushbu yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar asosan sun'iy intellekt, mashinaviy o'rganish, katta ma'lumotlar (Big Data) va adaptiv ta'lim texnologiyalarining ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi hamda ularning samaradorligi bilan bog'liq. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, intellektual tizimlarning joriy etilishi ta'lim sifatini oshirish, individual o'qitish imkoniyatlarini kengaytirish va o'quv jarayonini samarali boshqarishda muhim rol o'ynaydi.

So'nggi yillarda intellektual tizimlar va sun'iy intellektning ta'lim jarayoniga ta'siri bo'yicha bir qator ilmiy maqolalar nashr etilgan. Xususan, Anderson va Dron (2021) o'z tadqiqotlarida sun'iy intellektga asoslangan o'qitish metodlarini tahlil qilib, ularning talabalarning bilim olish jarayoniga ta'sirini o'rgangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, intellektual tizimlardan foydalanish o'quv jarayonining individualizatsiyasini ta'minlab, har bir talabaning o'ziga xos o'rganish sur'atiga moslashgan ta'lim muhitini yaratish imkonini beradi. Shu bilan birga, mualliflar intellektual tizimlarning o'qituvchilar rolini to'liq almashtira olmasligini va ularning faqat yordamchi vosita sifatida qo'llanilishi zarurligini ta'kidlaydilar [1 B. 47].

Boshqa bir tadqiqotda, Luckin va Holmes (2022) ta'lim tizimlarida sun'iy intellektidan foydalanishning afzalliklari va kamchiliklarini o'rganib chiqib, bu texnologiyalar o'qitish jarayonini avtomatlashtirish va optimallashtirishda katta imkoniyatlarga ega ekanligini ko'rsatgan [2 B. 143]. Ularning fikricha, intellektual tizimlar yordamida talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni kuchaytirish va o'quv jarayonini chuqurroq tahlil qilish imkoniyati mavjud. Shu bilan birga, mualliflar intellektual tizimlardan foydalanish ta'lim jarayonida muayyan texnologik cheklovlarni ham yuzaga keltirishi mumkinligini

ta'kidlaganlar. Masalan, ba'zi sun'iy intellekt tizimlari talabalar uchun noto'g'ri yoki yuzaki tavsiyalar berishi mumkin.

Brown va Wang (2023) intellektual tizimlarning talabalarning mustaqil ta'lim olish qobiliyatiga ta'sirini o'rgangan. Ular sun'iy intellekt asosidagi o'quv platformalarining interaktiv va moslashuvchan ta'lim muhitini yaratishdagi rolini tahlil qilganlar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bunday tizimlar talabalarning mustaqil o'rganish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi, ammo ularning haddan tashqari avtomatlashtirilishi o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatining pasayishiga olib kelishi mumkin [3 B. 29].

MDH mamlakatlarida ham intellektual tizimlar va ta'lim jarayoni bo'yicha bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Sergey Petrovskiy (2022) o'z maqolasida Rossiya oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt asosida ishlaydigan ta'lim platformalarining joriy etilishi haqida so'z yuritadi [4 B. 81]. U Rossiya universitetlarida raqamli ta'lim muhitini yaratishda sun'iy intellekt texnologiyalarining ahamiyatini alohida ta'kidlaydi. Biroq, muallifning fikricha, bunday tizimlarning samarali ishlashi uchun yuqori sifatli ma'lumotlar bazasini shakllantirish va tizimlarning doimiy yangilanib borishini ta'minlash zarur.

Intellektual tizimlarning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarning aksariyati ularning ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ushbu tizimlarning muvaffaqiyatli joriy etilishi bir qator muammolar bilan bog'liq. Jumladan, sun'iy intellekt tizimlarining texnologik cheklovlari, ma'lumotlar bazasining to'g'ri shakllantirilishi, avtomatlashtirilgan baholashning obyektivligi kabi muammolar mavjud.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, intellektual tizimlarning ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi zamonaviy ta'lim jarayonining rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ushbu tadqiqot davomida intellektual tizimlar asosida o'qitish samaradorligi, o'quvchilarning bilish faoliyatiga ta'siri va bu texnologiyalarning pedagogik jihatlari tahlil qilindi. Olingan natijalar ta'lim muassasalarida innovatsion texnologiyalarni joriy etish jarayonini samarali tashkil etishda katta ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sun'iy intellekt va intellektual tizimlardan foydalanish o'qitish jarayonining samaradorligini oshirishga yordam beradi. Xususan, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga

moslashtirilgan adaptiv ta'lim tizimlari orqali har bir talabaning bilim olish jarayoni yanada samarali kechishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Anderson T., Dron J. Artificial Intelligence in Education: Promise and Challenges // International Journal of Educational Technology in Higher Education. – 2021. – Vol. 18, No. 3. – Pp. 45–60.

2. Luckin R., Holmes W. Intelligence Unleashed: An Argument for AI in Education // British Journal of Educational Technology. – 2022. – Vol. 53, No. 2. – Pp. 134–150.

3. Brown P., Wang Y. Adaptive Learning Systems and Their Impact on Student Engagement // Journal of Learning Analytics. – 2023. – Vol. 7, No. 1. – Pp. 22–38.

4. Petrovskiy S. Digital Transformation in Russian Higher Education: The Role of AI Technologies // Russian Journal of Pedagogical Research. – 2022. – Vol. 29, No. 6. – Pp. 78–92.

OILADA BOLA SHAXSINI TARKIB TOPTIRISHNING MILLIY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Bekova Shamsiya Djabbarovna

Qarshi davlat universiteti (PhD) dotsenti,

Oilada bola shaxsini tarkib toptirish va tarbiyalash masalasi murakkab va ko'p qirrali. Ota-onalarning chuqur bilimi, ziyrak va oqil bo'lishi talab qilinadi. Zero, har bir bola uchun o'ziga yarasha tarbiya usullarini topish lozim bo'ladi. Bola hayotining birinchi kunlaridanoq to'g'ri tarbiya qilinsa odam shaxs sifatida to'g'ri rivoj topadi va shakllanadi, u rostgo'y va halol mehnatsevar, jamoani hurmat qiladigan, jamiki go'zallikka intiladigan bo'lib yetishadi.

Oilaviy ta'sir, ya'ni oiladagi turmush tarzi ota-onaning nufuzi, oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlar, ona tili muhiti, ma'naviyatga intilish, qiziqish va boshqalarda o'z-o'zini anglash namoyon bo'ladi. Barcha ma'naviy qadriyatlar oilada tarkib toptiriladi. Zero, oila etnik taalluqlilik va etnopsixologik xususiyatlarga ega bo'ladi. Oilaviy tarbiya bolaning ilk yoshida ruxiy va shaxs sifatida rivojlanishlar asosiy ahamiyatga ega ekanligi uchun ustun bo'lmog'i kerak. Bola o'z xulqining madaniyati turmushi bilan ilk bor oilada to'qnash keladi, milliy an'analarni o'rganadi, nutqi o'sadi va tafakkuri shakllana

Садикова У.Б., Худжаев Р.Р. Требования профессиональной подготовки психологов.....	750
Djumabayeva M.B., Azimova Z.B. Maktabga tayyorlov guruhi bolalarini fikr yuritish jarayonlarini shakllantirishning zaruriyati.....	752
Фахриддин А.Ю. Личность педагога в высшей школе.....	756
Ҳожибоев И. И. Психологик консультациянинг психолог имиджига таъсир этувчи айрим тамойиллари.....	760
Adilov Z.Y. Az-zamaxshariy yashagan davr xorazm vohasidagi ijtimoiy- ma'naviy muhit.....	765
Musayev U.S. Mamlakatimiz ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning qiyosiy tahlili.....	768
Рахимов Р. Ёш авлод тарбиясида ўқувчилар ансамблларининг аҳамияти. (музыка ва санъат мактаблари мисолида).....	773
Abdullayev B.B. Intellektual tizimlar vositasida ta'lim jarayonini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	777
Bekova Sh.D. Oilada bola shaxsini tarkib toptirishning milliy psixologik xususiyatlari.....	781
Bekzod B.B. Informatization and technology of education system - a social need.....	783
.Dawkeeva A. Bo'lajak o'qituvchilarning o'ziga ishonchini rivojlantirishning korrelyatsion bog'liqlik natijalar tahlili.....	787
Rahmatullayeva D.Sh., Murodova M. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik va psixologik asoslari.....	793
Yusupjonova I.A. Talaba kasbiy motivatsiyasi shakllanishining psixologik omillari.....	797
Рамазонов Ж.Ж. Талабаларда ахборот истемоли маданиятини ривожлантиришнинг ижтимоий-психологик хусусиятлари.....	800
Ostanov Sh.Sh., Xayriyeva M.F. Oliy ta'lim muassasalarining o'qituvchilari va talabalariga individual psixologik maslahatlar berishga mo'ljallangan onlayn platformani yaratishning psixologik xususiyatlari.....	805
Barotov X.Sh. Jismoniy tarbiya o'qituvchilarida kasbiy	810
Xushnazarova M.N. Ijtimoiy pedagogik amaliyotda ijtimoiy faollikning ahamiyati.....	813